

Wie de geschriften leest en de artikelen in de bladen, die zich bezig houden met de oprichting van de Vrije Universiteit en met haar eerste levensperiode, komt voor een merkwaardig feit te staan. Toen Dr Kuyper en zijn medestanders na de afkondiging van de Hooger Onderwijswet van 1876 den strijd begonnen voor de stichting van een Christelijke, bepaald voor een Gereformeerde Universiteit, hebben zij vooral gesproken over de opleiding. Er was geen smid in Israel, het Gereformeerde volk, teruggedrongen uit het bestuur van stad en land, moest leiders hebben en die konden slechts aan een hoogeschool worden gevormd. Meer dan eens werd gewezen op de stichting van de Universiteit te Leiden, waartoe Prins Willem I vooral den stoot gaf om te komen tot een voldoende aantal predikanten. In het midden van de 19e eeuw miste de Gereformeerde groep een genoegzaam aantal mannen, die, op gelijken voet met de gestudeerden van andere richtingen, hun woord konden spreken.

Nauwelijks was echter de Vrije Universiteit geopend, of het leek wel, dat de bordjes waren verhangen. Dr Kuyper sprak over de vooruitzichten van de studenten der nieuwe hoogeschool. En wie die rede leest, komt tot de ontdekking, dat die vooruitzichten miniem waren. Ja, men kon alles worden, als men aan de Vrije Universiteit had gestudeerd, minister en kamerlid. Maar de ambten en betrekkingen, die doorgaans het eerst worden bekleed door degenen, die later tot eer en staat komen, waren voor de afgestudeerden van de Vrije Universiteit onbereikbaar. De theologen konden geen predikant worden bij eenige kerk. De juristen konden geen plaats vinden als advocaat of als rechter en er was ternauwernood een school te vinden die aan de litteratoren een leeraarsplaats aanbood.

Het zal wel daaraan te danken zijn, dat in de eerste periode van de Vrije Universiteit alle nadruk gelegd werd op de beoefening der wetenschap. Van opleiding voor de praktijk kwam weinig terecht. Zij, die evenals de schrijver van dit artikel voor ongeveer vijftig jaren studeert waren, weten, dat ook toen nog, toen er voor de theologen en de litteratoren wegen waren gevonden, de wetenschap het één en het al was. Er werden ook buiten den eigenlijken universitair kring tegenstellingen gemaakt. Ik denk aan den strijd over de opleiding in de Gereformeerde kerken. Te Amsterdam, zoo heette het soms, deed men aan theologische wetenschap, te Kampen werd aandacht besteed aan de opleiding voor de praktijk

van het ambt. En nu, na zooveel jaren, zal men moeten zeggen, dat de Vrije Universiteit, ik denk dan aan degenen, die het voor haar opnamen, zich zulke beweringen niet slechts liet aanleunen, doch er zelfs eenigermate trotsch op was.

Het jaar 1905 bracht een radicale verandering, doordat bij de nieuwe Hooger Onderwijswet aan de door de Vrije Universiteit verleende graden, mits de hoogeschool aan eenige niet moeilijk te vervullen voorwaarden voldeed, civiel effect werd toegekend. De juridische studenten behoeften niet langer dubbele examens te doen, aan de Vrije Universiteit en aan een Openbare. De litteratoren konden zonder meer benoemd worden aan allerlei scholen.

Is daar het onderwijs aan de Vrije Universiteit nu door veranderd? Ik geloof van niet. De Universiteit bleef klein, zij had een beperkt aantal hoogleraren en niet te veel studenten. Het bleef wel ongeveer gelijk het was en van wat vóór de opening der Universiteit in het vooruitzicht was gesteld, kwam niet zoo veel terecht. Het bleef: beoefening der wetenschap is hoofdzaak, de toepassing in de praktijk komt vanzelf wel terecht. En de nu oudere leerlingen van de Vrije Universiteit leven nog wel eenigermate in dien gedachtenkring.

Verandering is er wel gekomen toen het aantal der hoogleeraren toenam en het daardoor mogelijk werd meer aandacht te wijden aan practische oefeningen, of meer in het algemeen gezegd, aan het toepassen van het bestudeerde. En dat is zeker een voordeel. Want het boven uitgesprokene, dat wie goed onderlegd is, zich in de praktijk wel redt, is misschien wel dikwijls, doch zeker niet in alle omstandigheden waar. Er mag van een verblijdenden vooruitgang worden gesproken.

Toch zal aan de Vrije Universiteit, die een principiele Universiteit wil zijn, het beoefenen der wetenschap altijd voorop moeten staan. Er is geen goede praktijk mogelijk, als er geen goede grondslagen zijn gelegd. Alle wetenschap, maar ook alle toepassing der wetenschap wordt door het beginsel beheerscht. En daaraan moet alle aandacht kunnen worden besteed. Daarvoor is noodig, dat de studenten goed voorbereid aan de Universiteit komen, het is gewenscht, dat zij er ook principieel voorbereid komen, opdat op een stevigen ondergrond kan worden voortgebouwd.

D.V. zien we een volgend maal welke vragen daarbij aan de orde komen.

F.W.G.